

CORONAHANDREIKING HBO

VERSIE 18 DECEMBER 2020

Elke hogeschool dient een eigen Coronaprotocol of -beleid op te stellen met uitgewerkte maatregelen die zijn afgestemd op de opleidingen die worden aangeboden en op de specifieke kenmerken van de hogeschoollocaties. Deze handreiking biedt daarvoor de bouwstenen.

De handreiking en bijbehorende Coronamodule in de branche-RI&E hbo zijn gebaseerd op de wetenschappelijke kennis van COVID-19 die beschikbaar is op het moment van publicatie. In veel opzichten is deze kennis nog niet compleet en kunnen inzichten wijzigen. Dit kan ertoe leiden dat gedeeltes van deze handreiking al snel niet meer up-to-date kunnen zijn. Wijzigingen in inzicht en richtlijnen worden zo snel mogelijk verwerkt. Bij wijzigingen wordt de versiedatum aangepast.

Via de website van Zestor en de nieuwsbrieven van Zestor wordt je geïnformeerd over wijzigingen in de handreiking.

Corona

Corona, ook bekend als SARS-CoV-2, is een virus. Blootstelling aan dit coronavirus kan leiden tot COVID-19 (coronavirus disease 2019), een ernstige infectieziekte met soms dodelijke afloop.

De belangrijkste symptomen van COVID-19 zijn:

- verkoudheidsklachten (zoals neusverkoudheid, loopneus, niezen, keelpijn);
- hoesten;
- benauwdheid;
- verhoging of koorts;
- plotseling verlies van reuk en/of smaak (zonder neusverstopping).

Vooraf bij personen met een verminderde afweer, zoals ouderen en chronisch zieken, kan de ziekte uitlopen op een ernstige longontsteking met soms dodelijke afloop.

Het nieuwe coronavirus wordt door hoesten en niezen verspreid door een besmet persoon. Met de kleine druppeltjes komt het virus zo in de lucht. Als andere mensen die druppeltjes inademen, of bijvoorbeeld via de handen in de mond, neus of ogen krijgen, kunnen zij besmet raken met het virus.

Er zijn aanwijzingen dat iemand zonder symptomen besmettelijk kan zijn. Maar het is onduidelijk in hoeverre zij bijdragen aan de totale verspreiding van het nieuwe coronavirus. Dat geldt ook voor verspreiding van het virus door aerosolen in de lucht. Verder onderzoek moet dit uitwijzen.

Normen en wetgeving

- De hogeschool stelt een eigen Coronaprotocol of -beleid op met uitgewerkte maatregelen, die zijn afgestemd op de opleidingen die worden aangeboden en op de specifieke kenmerken van de hogeschoollocaties. Het Coronaprotocol of -beleid valt onder het instemmingsrecht van de medezeggenschap.
- De hogeschool heeft een verdiepende risico-inventarisatie en evaluatie (RI&E) naar besmetting met het Coronavirus uitgevoerd of laten uitvoeren. Daarmee beoordeelt de hogeschool de kwaliteit van het op schrift gestelde Coronabeleid en van de uitvoering daarvan in de praktijk.
- Op grond van de uitkomsten van de verdiepende RI&E is een plan van aanpak met uit te voeren maatregelen opgesteld.
De prioritering van maatregelen in het plan van aanpak, de volgorde van de uitvoering van maatregelen, is bepaald op grond van de Biologisch Arbeidshygiënische strategie (BAH):
 - bestrijding aan de bron;
 - technische maatregelen;
 - organisatorische maatregelen;
 - hygiënische maatregelen;
 - persoonlijke beschermingsmiddelen;
 - preventief vaccineren;
 - prik/spat/spuug/snij-incidentenprocedure;
 - therapie bij ziekte.
- De hogeschool voldoet aan de geldende Coronarichtlijnen, adviezen en maatregelen van het RIVM www.rivm.nl en de rijksoverheid www.rijksoverheid.nl en de algemene bepalingen uit de Arbowet en het Arbobesluit m.b.t. biologische agentia.

Informatie en tools

Voor het opstellen van een plan van aanpak voor de hogeschool is een verdiepende Coronamodule in de RI&E hbo opgenomen. Klik [hier](#) voor de RI&E-hbo.

Interessante sites

- Klik [hier](#) voor ‘Veelgestelde vragen over het coronavirus en het hoger onderwijs’ op de website van de Rijksoverheid.
- Klik [hier](#) voor algemene informatie en richtlijnen over het coronavirus van het RIVM.
- Klik [hier](#) voor informatie over de mondkapjesplicht per 1 december 2020
- Klik [hier](#) voor het servicedocument Hoger Onderwijs van het ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap.
- Klik [hier](#) voor de Corona-protocollen van uiteenlopende sectoren.
- Klik [hier](#) voor de ‘Algemene handreiking COVID-19’ van de SER.
- Klik [hier](#) voor overzicht van alle veiligheidsregio’s en hun internetsites voor lokale noodverordeningen.
- Klik [hier](#) voor informatie over het coronavirus voor Arboprofessionals van de Nederlandse Vereniging voor Arbeidshygiëne.
- Klik [hier](#) voor de webpagina: ‘Werken in tijden van corona - ervaringen uit het hbo.
- Klik [hier](#) voor een overzicht van de meest recente informatie over klachten die kunnen wijzen op een COVID-19 infectie. Deze zijn beschikbaar via de RIVM-website.
- Medewerkers met klachten worden getest conform het landelijke beleid. Studenten met klachten wordt eveneens verzocht, indien nodig in overleg met de ouders, een afspraak te maken voor het afnemen van een test. Klik [hier](#) voor doorverwijzing naar de website van de Rijksoverheid over de testen en voor het aanmelden.
- Er zijn door de Rijksoverheid posters gemaakt om onder andere medewerkers en studenten te wijzen op het belang zich bij klachten te laten testen. Deze posters staan op de website van de Rijksoverheid. Klik [hier](#) om doorverwezen te worden naar de juiste locatie op de website van de Rijksoverheid.
- Medewerkers moeten door de hogeschool geïnformeerd worden over het zo goed mogelijk inrichten van het thuiswerk en de thuiswerkplek. Indien nodig worden hulpmiddelen verstrekt. Klik [hier](#) voor tips over thuiswerken in Coronatijd. Klik [hier](#) voor de afspraken in de arbocatalogus hbo over thuiswerk.
- Door het RIVM zijn medische risicogroepen gedefinieerd. Klik [hier](#) voor informatie over medische risicogroepen op de RIVM-website.
- De risico’s voor zwangere medewerksters staan beschreven in de LCI-richtlijn voor COVID-19. Deze richtlijn staat op de website van het RIVM. Klik [hier](#) voor een verwijzing naar de juiste locatie op de website van het RIVM.
- Op de site van het Nederlands Instituut voor Bedrijfs hulpverlening (NIBHV) zijn de actuele richtlijnen voor reanimatie en EHBO tijdens de Coronacrisis te lezen. Klik [hier](#) om doorverwezen te worden naar deze website.

- Niet-medische mondkapjes zijn andere mondkapjes dan de mondkapjes FFP1, FFP2 en FFP3 die gebruikt worden als adembescherming. Ze verschillen eveneens van de medische mondkapjes. Op de website van het ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid staat meer informatie over de verschillende vormen van mondkapjes en hoe ze te herkennen zijn. Klik [hier](#) om doorverwezen te worden naar deze website.
- Er zijn afspraken gemaakt over het overleg tussen partijen over de capaciteit van het vervoer van studenten naar en van de hogeschool met het OV. Klik [hier](#) voor doorverwijzing naar deze afspraken.
- Er zijn posters die door de Rijksoverheid zijn ontwikkeld met hygiëneregels. Klik [hier](#) voor doorverwijzing naar de website van de Rijksoverheid.
- Klik [hier](#) voor een wasinstructie van het RIVM, waarin staat beschreven wanneer en hoe de handen gewassen moeten worden.
- Externe bezoekers wordt aantal vragen gesteld, de zogenoemde triage bezoekers. Klik [hier](#) voor een verwijzing naar de vragen die gesteld moeten worden.
- Op de website van de Nederlandse Vereniging van Arbeids- en Bedrijfsgeneeskunde wordt aandacht besteed hoe met de corona-specifieke risico's/onzekerheden/werkdrukbronnen om te gaan en welke maatregelen helpen. Klik [hier](#) om doorverwezen te worden naar deze website.

Relevante onderdelen van de informatie van de AWWN zijn bruikbaar voor het hbo en voor het inventariseren van de corona-specifieke werkdruk- en werkstressbronnen:

- [Preventie uitval door psychische klachten](#)
- [Handreiking Preventie uitval door psychische klachten](#)

Maatregelen Corona

Onderstaande maatregelen zijn mede gebaseerd op de richtlijnen van het RIVM, Rijksoverheid, en specifieke richtlijnen voor het hbo. Afhankelijk van de bevindingen uit de verdiepende RI&E, heeft de werkgever onderstaande maatregelen aangevuld voor de eigen hogeschool.

1. BESTRIJDING AAN DE BRON

Er vindt op de hogeschool zo veel mogelijk bestrijding aan de bron plaats door:

A. Het voorkomen van de aanwezigheid van personen met klachten

- Medewerkers en studenten komen niet naar school bij verkoudheidsklachten (zoals neusverkoudheid, loopneus, niezen, keelpijn), hoesten, benauwdheid, verhoging of koorts, plotseling verlies van reuk en/of smaak.
- Medewerkers met klachten worden getest volgens het landelijke beleid. Studenten met klachten wordt, indien van toepassing in overleg met de ouders, gevraagd een afspraak te maken voor het afnemen van een test. Medewerkers en studenten blijven thuis tot de uitslag bekend is.
- Er zijn buiten de hogeschool en in de hogeschool posters geplaatst om medewerkers en studenten te wijzen op deze en andere regels.
- Medewerkers en studenten komen niet naar de hogeschool als een huisgenoot koorts (vanaf 38 °C) en/of benauwdheidsklachten heeft.
- Medewerkers en studenten komen pas weer naar de hogeschool als iedereen binnen het huishouden 24 uur geen klachten heeft.
- Medewerkers en studenten die met klachten naar de hogeschool komen of op de hogeschool klachten ontwikkelen, gaan naar huis. Indien van toepassing worden de ouders/verzorgers van de student hierover geïnformeerd.
- Bij een ongewoon aantal studenten met klachten neemt de hogeschool contact op met de GGD.
- Ook bij twijfel of voor advies wordt door de leiding contact opgenomen met de GGD, arbodienst en/of bedrijfsarts.

B. Het voorkomen van de aanwezigheid van personen met een bewezen COVID-19 infectie

- Medewerkers en studenten komen niet naar de hogeschool bij een middels een test bewezen COVID-19 infectie of bij een COVID-19 infectie bij een huisgenoot.
- Medewerkers en studenten blijven bij een bewezen COVID-19 infectie minimaal 7 dagen thuis na start van de symptomen en zieken uit. Medewerkers en studenten mogen pas naar de hogeschool als ze na deze dagen 24 uur geen klachten meer hebben.
- Medewerkers en studenten komen niet naar school bij een met een test bewezen COVID-19 infectie bij een huisgenoot. Medewerkers en studenten komen uit voorzorg pas weer naar de hogeschool 10 dagen nadat de huisgenoot 24 uur klachtenvrij is.

- Als blijkt dat medewerkers en studenten die op de hogeschool zijn geweest COVID-19 hebben gekregen, wordt, bijvoorbeeld door degene die is aangewezen als corona-aanspreekpunt, contact opgenomen met de GGD. De GGD neemt de uitvoering van het protocol over.

C. Beperken van fysieke contacten en beperken van verspreiding van het virus

- Medewerkers werken, zo veel als mogelijk, thuis.
- Fysieke bijeenkomsten, overleggen, opleidingen en individuele afspraken vinden zo min mogelijk op de hogeschool plaats maar via de digitale mogelijkheden.

2. TECHNISCHE/ORGANISATORISCHE MAATREGELEN IN HET ALGEMEEN

A. Medische risicogroepen

- Het RIVM heeft aandachtspunten opgesteld rondom de inzet van medewerkers uit de medische risicogroepen. Het uitgangspunt is dat zo lang er consequent en volgens de bestaande richtlijnen/procedures wordt gewerkt en oncontroleerbare situaties worden vermeden, ook een kwetsbare werknemer in principe zijn eigen werk kan blijven doen. Al dan niet in combinatie met aanvullende maatregelen.
- Medewerkers die tot de medische risicogroepen behoren kunnen worden vrijgesteld van het onderwijsproces op locatie. Dit is een keuze van de medewerker in overleg met de hogeschool en de bedrijfsarts of behandelend arts. Er worden afspraken gemaakt over de invulling van het (eventueel) werken op afstand/onderwijs op afstand.
- Medewerkers met gezinsleden/huisgenoten die behoren tot de medische risicogroepen kunnen worden vrijgesteld van het onderwijsproces op locatie. Dit is een keuze van de medewerker in overleg met in overleg met de bedrijfsarts of behandelend arts van de gezinsleden/huisgenoten en de hogeschool. Er worden afspraken gemaakt over de invulling van het werken op afstand/onderwijs op afstand.
- Studenten die tot de medische risicogroepen behoren, kunnen worden vrijgesteld van fysiek onderwijs. Dit is een keuze van de (ouders van de) student in overleg met de hogeschool. Er worden afspraken gemaakt over de invulling van het onderwijs.
- Studenten met gezinsleden/huisgenoten die tot de medische risicogroepen behoren, kunnen worden vrijgesteld van fysiek onderwijs. Dit is een keuze van de (ouders van de) student in overleg met de hogeschool. Er worden afspraken gemaakt over de invulling van het onderwijs.
- Zwangere werkneemsters en studenten die 28 weken of langer zwanger zijn, werken of studeren thuis.
- Een medewerker die niet tot de risicogroep behoort maar zich wel zorgen maakt, gaat hierover in gesprek met de werkgever. De medewerker kan de bedrijfsarts consulteren.

B. Organisatie Coronacrisis

- Er is binnen de hogeschool een corona-aanspreekpunt (bij voorkeur inhoudelijke deskundige) of coronateam benoemd. Geadviseerd wordt om een centraal meldpunt te hebben binnen de school waar besmettingen (vrijwillig) kunnen worden gemeld (zodat mogelijke clustering kan worden gesignaleerd om de GGD te informeren)
- Er is door het aanspreekpunt of team een draaiboek samengesteld.
- Genomen maatregelen worden geëvalueerd. Deze worden zo nodig bijgesteld.
- Er vindt toezicht plaats op het naleven van de maatregelen.
- In hogeschoollocaties met catering kan de uitgifte van eten en drinken alleen plaatsvinden in de vorm van 'afhalen'. De catering/kantineruimte zelf is geen verblijfsruimte. Afstand houden en de hygiënemaatregelen moet onder alle omstandigheden in acht worden genomen.
- Stages van studenten gaan alleen door als het stagebedrijf en de student de richtlijnen van het RIVM en de eigen sector naleven.
- Er is met de BHV-organisatie besproken wat tijdens de coronacrisis de aandachtspunten zijn met betrekking tot de bedrijfshulpverlening).

C. Informatievoorziening en voorlichting en instructie

- Medewerkers, studenten en, indien van toepassing ouders van studenten, zijn geïnformeerd over de relevante regels en afspraken.

D. Beperking aantal blootgestelden en beperken blootstellingstijd

- Het aantal studenten dat maximaal aanwezig is, wordt bepaald door de fysieke vormgeving van het gebouw. Het uitgangspunt is dat het houden van 1,5 m afstand mogelijk is.
- De starttijden en de eindtijden van de hogeschool, de les- en pauzetijden zijn aangepast conform de daarover gemaakt afspraken in het overleg met de regionale OV vervoersbedrijven. Klik [hier](#) om naar de afspraken van de Rijksoverheid te gaan over veilig vervoer van studenten.
- Pauzes zijn indien mogelijk gespreid om piekdruk op de gangen etc. en in pauzeruimtes voor studenten en medewerkers te voorkomen.

E. Wassen en desinfectie van handen en oppervlakten

- Medewerkers en studenten zijn doeltreffend geïnstrueerd over het wassen van de handen en het gebruik van desinfecterende handgel.
- Bij begin van de schooldag, voor en na de pauze en na een toiletbezoek wassen alle studenten en medewerkers hun handen met water en zeep en drogen de handen met papieren handdoekjes of handdoekrol. Als het wassen met water en zeep niet mogelijk is, desinfecteren ze hun handen met desinfecterende handgel.
- Ook in andere ruimten waar het regelmatig wassen van de handen met water en zeep niet mogelijk is, wordt gebruik gemaakt van desinfecterende handgel.

- De gebruikte desinfecterende gels bevatten **geen** ethanol (= ethylalcohol). Ethanol staat in Nederland op de lijst kankerverwekkende stoffen en de lijst van voor de voortplanting gevaarlijke stoffen.
Een geschikte vervanger voor desinfecterende handgels met ethanol zijn handgels op basis van (minimaal) 70 % isopropanol (= isopropylalcohol IPA).
- Hygiënematerialen (papieren zakdoekjes, papieren handdoekjes, zeep, handgels, schoonmaakmiddelen) zijn voldoende aanwezig.

F. Schoonmaken van oppervlakten en materialen

- Desinfectie van oppervlakten en voorwerpen is niet nodig. Het schoonmaken met water en een schoonmaakmiddel of niet-desinfecterende schoonmaakdoekjes is voldoende.
- Er zijn duidelijke afspraken gemaakt met de schoonmaakmedewerkers over het schoonhouden van veelgebruikte contactpunten in gezamenlijk gebruikte ruimten (zoals toiletten, deurklinken, raamklinken, deur/glas rondom klink, trapleuningen, lichtknoppen, liftknoppen, knoppen van printers, kopieerapparatuur, koffieautomaten, drank- en snoepautomaten, waterkoker) en de schoonmaakfrequentie. Het RIVM adviseert deze contactpunten meerdere keren per dag schoon te maken.
- Er zijn duidelijke afspraken gemaakt met de catering over het schoonhouden van veelgebruikte contactpunten (zoals counters, pinautomaten, paslezers) en de schoonmaakfrequentie. Het RIVM adviseert deze contactpunten meerdere keren per dag schoon te maken.
- In lokalen, werkruimten en overige ruimten is water met een geschikt schoonmaakmiddel/schoonmaakspray/schoonmaakdoekjes (**geen** desinfectiemiddel) aanwezig voor het reinigen van de oppervlakten en materialen die worden gebruikt. Medewerkers nemen na binnenkomst hun eigen bureaus/werktafels af met deze producten en herhalen dit bij het verlaten van het lokaal/de werkruimte. Materialen die door meerdere medewerkers worden gebruikt, worden voor en na gebruik schoon gemaakt. Dit geldt ook voor andere werkplekken, gebruikte materialen, en gereedschappen in praktijklokalen.

G. Installaties in het gebouw: ventilatie, drinkwater en rioolwatervoorzieningen

- De klimaatsystemen (verwarming, ventilatie en airconditioning) worden onderhouden volgens de instructies van de installateur. De filters in de systemen worden gereinigd en vervangen, eveneens volgens de instructies van de installateur. Extra onderhoud van de systemen is niet noodzakelijk.
- Bij het wisselen van filters is het ventilatiesysteem uitgeschakeld, worden handschoenen gedragen en wordt adembescherming gedragen (FFP2 of FFP3-stofmaskers). De filters worden afgevoerd in een afgesloten zak.
- In de hogeschool wordt voldoende geventileerd en de klimaatsystemen worden goed onderhouden. Als de ventilatie aan de eisen van [Frisse Scholen](#) voldoet, is aanpassing van het ventilatiesysteem niet noodzakelijk.

- Er wordt, indien voorzien is in natuurlijke ventilatie, en een mechanisch ventilatiesysteem ontbreekt, optimaal gebruik gemaakt van te openen ramen en gevelroosters. Indien mogelijk (i.v.m. inbraakgevoeligheid) wordt er 24 uur per dag geventileerd door de ramen op een kier te zetten.
- Ruimten worden, indien een ventilatiesysteem ontbreekt, tussentijds zo veel mogelijk geventileerd middels het openen van ramen en tussendeuren, en wel gedurende 10 tot 15 minuten (= spuien). Dit gebeurt in ieder geval tijdens de pauzes en voor, tussen en na onderwijstijd.
- In ruimten (zeker in ruimten waar een ventilatiesysteem ontbreekt en geventileerd moet worden middels het openen van ramen en deuren) kan het plaatsen van CO₂-monitors inzicht geven wanneer en in welke mate er in een ruimte geventileerd moet worden. Door de monitor wordt de CO₂-concentratie in de ruimte continu gemeten en wordt aangegeven wanneer (extra) ventilatie vereist is. Deze monitors worden bij voorkeur verbonden met het gebouwbeheersysteem (GBS) zodat de kwaliteit van de ventilatie gemonitord kan worden.
- De ventilatie in ruimten die voor bepaalde activiteiten worden gebruikt maar hier oorspronkelijk niet voor bedoeld waren, wordt eveneens beoordeeld.
- Wanneer uit de controle van de ventilatiesystemen blijkt dat deze niet voldoen aan de minimale eisen uit het Bouwbesluit, kan de school contact opnemen met de lokale GGD. Zij adviseren vervolgens over passende maatregelen. De inschakelperiode van de ventilatiesystemen is zo nodig verruimd. Er wordt minimaal 2 uur voor het gebouw open gaat gestart met nominale ventilatie (gelijk aan ventilatie tijdens gebruik van het gebouw). De mate van ventilatie wordt niet eerder dan 2 uur nadat het gebouw gesloten is, verlaagd. Er wordt 24/7 geventileerd. De ventilatie wordt dus niet uitgezet als het gebouw niet gebruikt wordt. Dit geldt ook voor de afzuiging van de toiletten.
- Er wordt in gemeenschappelijke ruimten geen gebruik gemaakt van ventilatiesystemen (zoals vaste en mobiele airco-units) waarbij recirculatie van lucht binnen één ruimte plaatsvindt.
- Ventilatiesystemen met centrale recirculatie waarbij lucht van de ene ruimte naar de andere ruimte wordt gebracht, is toegestaan omdat casuïstiek waarbij dit een rol speelde in de verspreiding van een infectieziekte ontbreekt. Bij centrale recirculatie legt de aangezogen lucht een relatief lange weg af voordat het gerecirculeerd wordt. Hierdoor wordt de kans als klein geschat dat druppels of eventuele aerosolen via deze recirculatie in andere ruimtes terechtkomen. Bij centrale recirculatie is het wel van belang dat er voldoende verse buitenlucht wordt toegevoegd om te voldoen aan de minimale ventilatie-eisen.
- Er wordt in gemeenschappelijke ruimten geen gebruik gemaakt van tafelventilatoren of staande ventilatoren. Energie besparende instellingen zoals vraag-gestuurde systemen geregeld via een klok of CO₂ sensoren in de retourlucht, worden aangepast. Wijzig het CO₂ setpoint in deze ruimten naar 400 ppm zodat in deze ruimten ook continu geventileerd wordt.
- De aanwezige warmte-terugwinsystemen, indien aanwezig, garanderen 100% scheiding van retourlucht en aanvoerlucht.
- Het openen van de ramen in toiletten wordt vermeden, behalve als er mechanische afzuiging in de toiletten ontbreekt. In dat geval blijven de ramen altijd open staan.

- Er is extra aandacht voor het voorkomen van Legionellagroei in waterleidingen naar tappunten (kranen en douches), naar apparatuur in praktijklokalen en in installaties en apparatuur in leslokalen die momenteel niet of minder gebruikt worden.
- Er wordt voorkomen dat sifons/watersloten van vloerputten, schrobputjes en wastafels droog komen te staan.
- Medewerkers en studenten worden geïnstrueerd het toilet door te spoelen met de toiletdeksel dicht (indien aanwezig).

3. TECHNISCHE/ORGANISATORISCHE MAATREGELEN: SPECIFIEK

A. Reizen naar en van de hogeschool

- Er zijn afspraken gemaakt over het vervoer van studenten naar en van de hogeschool (zie afspraken met het regionale OV).

B. Logistiek rond en in de hogeschool en inrichting van werkruimten en lesruimten

- Drukke van verplaatsingen in de hogeschool worden geminimaliseerd bijvoorbeeld door langere lessen in te roosteren en studenten zo min mogelijk van locatie te laten wisselen.
- Bij elke gedeelde ruimte, zoals lesruimte, lift, kantoortuin, overlegkamer e.d. is vastgesteld en zichtbaar gemaakt hoeveel personen daarin tegelijkertijd aanwezig mogen zijn.
- Er zijn rond de hogeschool en in de hogeschool voorzieningen getroffen om in alle ruimten 1,5 m afstand te kunnen waarborgen tussen personen, zoals:
 - Verplaatsing van meubels op 1,5 m afstand.
 - Benoeming verschillende in- en uitgangen (scheidende routes).
 - Scheiding van looproutes om personenverkeer te scheiden. Deze zijn zo veel mogelijk 1-richtingsverkeer en verduidelijkt met lijnen, pijlen e.d.
 - Aanwezigheid van plattegronden van ruimten/vleugel/gebouw om de situatie te verduidelijken.
 - Plaatsing van wachtlijnen op de vloer.
 - Ontmoediging om de liften te gebruiken (maximaal 1 persoon in de lift).
 - Werkwijze voor het verlaten van het gebouw en de lokalen (niet iedereen tegelijkertijd).
 - Studenten gaan na de les meteen naar huis en blijven niet binnen en buiten het gebouw hangen.
- Werkplekken waar 1,5 m afstand houden niet mogelijk is, zijn voorzien van een scherm (denk aan de receptie).
- Er vindt zo min mogelijk contact plaats met:
 - Deurklinken door deuren, indien dit kan i.v.m. brandveiligheid, open te zetten.
 - Materialen en hulpmiddelen die ook door anderen worden gebruikt.
Medewerkers/studenten delen geen materialen en hulpmiddelen (schrijfmateriaal, vaste telefoons, toetsenborden, muis e.d.).

- Bedieningsknoppen, handvatten van machines en apparatuur en materialen van de hogeschool die ook door anderen worden gebruikt.
- Prullenbakken. Deze zijn, bij voorkeur, voorzien van een pedaal. Bij wisselingen van groepen studenten worden ze geleegd. Het legen vindt minimaal dagelijks plaats.

C. Praktijklokalen

- Er is specifieke aandacht besteed aan praktijklokalen en praktijkonderwijs met meer contact tussen student en leraar en studenten onderling.
 - Bij praktijklessen waarbij vanwege de aard van de opleiding contact onvermijdelijk is of geen afstand bewaard kan worden of waar sprake is van zang-of muziekuitoefening wordt -waar beschikbaar- aangesloten bij de protocollen voor de branche waartoe de student wordt opgeleid. Denk bijvoorbeeld aan praktijkonderwijs in opleidingen voor contactberoepen, dans, toneel, muziek, horeca, sport e.d. . Waar dit van toepassing is, treden de medewerkers en de leiding met elkaar in overleg. Het corona-aanspreekpunt of het coronateam van de organisatie wordt hier ook bij betrokken.
 - Ook voor andere onderwijssituaties in praktijklokalen waar de 1,5 meter afstand in het gedrang kan komen vindt soortgelijk overleg plaats. Tijdens dit overleg wordt in ieder geval besproken of de mogelijke blootstelling aan het Coronavirus voorkomen kan worden volgens de Biologisch Arbeidshygiënische strategie (zie eerder):
 - **Bronaanpak**
De mogelijkheid om de onderdelen van lessen in praktijklokalen waarbij het houden van 1,5 m afstand niet mogelijk is, (tijdelijk) te laten vervallen.
De mogelijkheid om de onderdelen van lessen in praktijklokalen waarbij dit van toepassing is, op een andere wijze aan te bieden, bijvoorbeeld op afstand (digitaal) of via thuisopdrachten.
 - **Technische maatregelen**
De mogelijkheid om praktijklokalen schermen tussen medewerkers en studenten en studenten onderling te plaatsen. Dit is alleen toegestaan als het scherm het acuut ingrijpen van een medewerker/studenten t.b.v. de veiligheid niet belemmert (denk aan de bereikbaarheid van een noodstop bij het gebruik van machines).
 - **Hygiënische maatregelen**
De schoonmaak van materialen waarmee medewerkers en studenten in contact kunnen komen in praktijklokalen. Dan wel het gebruik van persoonsgebonden gereedschap of instrumentarium.

D. Thuiswerk

- Voor werkzaamheden waarbij dit mogelijk is, wordt zo veel mogelijk thuisgewerkt. De hogeschool doet een maximale inspanning om te zorgen dat -zeker bij meer dan 2 uur thuiswerk per dag- de medewerker beschikt over een ergonomische werkplek, voor zo ver redelijkerwijs kan worden gevegd. Dit conform de afspraken bij het thema Thuiswerk in de arbocatalogus hbo. Verder is het thema werkplezier/werkdruk van toepassing zoals beschreven op de laatste pagina van deze handreiking.

E. Externe bezoekers

- De hogeschool is terughoudend in het ontvangen van externe bezoekers (inclusief ouders). Online contact wordt geadviseerd.
- Externen mogen wel worden uitgenodigd op de hogeschool onder de voorwaarde dat er een gezondheidscheck is gedaan. Deze check bestaat uit het stellen van een aantal vragen. Uiteraard gelden er bij een bezoek de algemene veiligheids- en hygiënemaatregelen. Bovendien wordt gezorgd dat externen zo'n kort mogelijke afstand door de hogeschool afleggen en zo weinig mogelijk in contact komen met medewerkers en studenten.

F. Activiteiten

- Voor groepsactiviteiten zoals studiereizen, vieringen, voorstellingen en excursies gelden de algemene RIVM richtlijnen. Als het niet haalbaar is hieraan te voldoen, wordt een groepsactiviteit geannuleerd of vindt deze, indien mogelijk, plaats via digitale mogelijkheden.
- In het geval van buitenlandse reizen is het noodzakelijk de nationale en lokale afspraken te kennen en rekening te houden met het feit dat deze snel kunnen wijzigen.

G. Vakantie naar het buitenland: 'oranje' en 'rode' landen

- De hogeschool verzoekt medewerkers, studenten (eventueel ouders/verzorgers) voor vertrek naar het buitenland het reisadvies voor dat land na te gaan. Het wordt afgeraden om te reizen naar 'oranje' landen. Er geldt een negatief reisadvies voor 'rode' landen.
- De hogeschool geeft een dringend advies aan medewerkers, studenten (eventueel ouders/verzorgers) na terugkomst van een reis naar een 'oranje' of 'rood' land 10 dagen in quarantaine te gaan. Zij moeten thuisblijven en kunnen daarom de hogeschool niet bezoeken.
- De hogeschool instrueert medewerkers en studenten (eventueel ouders/verzorgers) na een reis naar een 'oranje' of 'rood' land 10 dagen voor het begin van het onderwijs terug naar Nederland te komen.
- De hogeschool stelt beleid op om erop toe te zien dat medewerkers en studenten (eventueel ouders/verzorgers) die in thuisquarantaine zijn niet naar de hogeschool komen.
- De hogeschool hoeft geen verzuimmelding te doen voor studenten die, vanwege thuisquarantaine direct na de vakantie geen onderwijs op locatie kunnen volgen. Het belang van de volksgezondheid is hierbij doorslaggevend. De hogeschool hoeft ook geen

verzuimmelding te doen voor leerplichtige studenten die (met of zonder hun ouders) naar een land reizen waarvoor het reisadvies tijdens het verblijf wijzigt van 'geel' naar 'oranje' of 'rood' en die daardoor bij thuiskomst 10 dagen in quarantaine gaan.

- De hogeschool stelt beleid op over afstandsonderwijs tijdens thuisquarantaine.

4. HYGIËNISCHE MAATREGELEN

- Er zijn hygiëneregels opgesteld. Deze zijn zichtbaar aanwezig.
- Medewerkers en studenten schudden geen handen, hoesten en niezen in hun elleboog, gebruiken de aanwezige papieren zakdoekjes en gooien deze na één keer gebruik weg. Daarna wassen ze de handen. Ze raken hun gezicht niet of zo min mogelijk aan.
- Er hangt in alle ruimten waar de handen gewassen worden een wasinstructie. De handen worden na het wassen niet gedroogd met een handdoek, maar met papieren doekjes, of handdoekrol.

5. PERSOONLIJKE BESCHERMINGSMIDDELEN

- Per 1 december 2020 is iedereen in het hoger onderwijs verplicht om buiten de lessen een mondkapje te dragen dat de mond en neusgaten volledig bedekt. Studenten en personeel hoeven geen mondkapje te dragen op het moment dat zij op een vaste zit- of staanplaats deelnemen aan een onderwijsactiviteit. Studenten kunnen hun mondkapje dus afdoen in de les zodra zij op 1,5m afstand van elkaar zijn gaan zitten.
- Als het dragen van een mondkapje een belemmering vormt voor de onderwijsactiviteit, is een mondkapje niet verplicht. In dat geval kan de school voor (alternatieve) veiligheidsmaatregelen aansluiten bij de regels die gelden voor het werkveld.
- Een uitzondering op de mondkapjesplicht geldt ook voor personen die vanwege een beperking of ziekte geen mondkapje kunnen dragen, opzetten of daarvan ernstig onregelmatig kunnen raken. Voorbeelden zijn personen die een verminderde arm-of handfunctie hebben en daardoor geen mondkapje op kunnen zetten, personen van wie de ademhaling te veel belemmerd wordt vanwege een longaandoening en personen met zintuiglijke beperkingen die gebarentaal spreken. Personen die zich beroepen op de uitzondering, zullen de beperking of ziekte aannemelijk moeten maken als de instelling of een toezichthouder hierom vraagt.
- Schoonmaakmedewerkers dragen tijdens het schoonmaken werkkleding. Bij zichtbare verontreiniging wordt deze vervangen. Er wordt dagelijks schone werkkleding gebruikt.
- Schoonmaakmedewerkers dragen tijdens het schoonmaken nitril handschoenen.

6. PREVENTIEF VACCINEREN

Het preventief vaccineren tegen COVID-19 is nog niet mogelijk. Zodra een vaccin ontwikkeld is en beschikbaar is, wordt de vaccinatie tegen COVID-19 niet via de hogeschool georganiseerd, maar als onderdeel van het landelijk Rijksvaccinatieprogramma.

7. PRIK-/SNIJ-/SPAT-/SPUUGINCIDENTEN

In het incidenten protocol van de hogeschool is beschreven hoe te handelen bij de hierboven genoemde incidenten tijdens de Corona crisis. Dit is ook met de BHV-ers besproken.

8. THERAPIE BIJ ZIEKTE

Er is op de hogeschool aandacht voor de vroege detectie van COVID-19. Door het testen kan men snel de diagnose (laten) stellen. Medewerkers en studenten zijn bekend met de symptomen zodat ze de behandelend arts snel op het goede spoor zetten.

Een medische behandeling wordt, indien noodzakelijk, zo snel mogelijk aangeboden.

9. WERKPLEZIER / WERKDRUK

De coronapandemie kan bij medewerkers en studenten tot een verhoging van (werk)druk leiden. In de Arbocatalogus hbo wordt bij het thema Werkdruk beschreven hoe een hogeschool met dat thema om kan gaan. De corona-crisis kan echter tot specifieke uitdagingen leiden. Voor veel medewerkers is de crisis rond COVID-19 een stressvolle periode. Daarnaast kunnen medewerkers die al psychische klachten hadden, door deze crisis verergering of hernieuwing daarvan ervaren. Het werkplezier en de werkstress van medewerkers in relatie tot het werk kan beïnvloed worden door:

- Meer thuis werken.
- Vermenging werk/privé.
- Maken en geven van online onderwijs (minder ervaren deskundigheid, eigen competenties dan lesgeven voor de klas bijvoorbeeld).
- Het aanspreken van studenten/anderen op handhaven (nieuwe) normen.
- Risico's/angst voor eigen gezondheid op het werk.
- Minder ervaren sociale contacten/steun van collega's/leidinggevenden.
- Toegenomen werklast door én voor de klas én online lesgeven.
- Aantasten vaste structuur door last-minute wijzigingen.
- Psychische belasting door (mogelijke) besmetting van naasten met het coronavirus.

De hogeschool neemt de volgende maatregelen:

- De hogeschool besteedt aandacht aan het verhoogde risico op werkstress tijdens de coronacrisis. Het is ook van belang werkstress te inventariseren.
- Leidinggevenden zijn actief in het onderhouden van individueel contact met medewerkers. 'Werkplezier en werkstress' is daarbij een belangrijk gespreksonderwerp.
- Als onderdeel van de voorlichting en het onderricht aan medewerkers wordt aandacht besteed aan de risico's op werkstress in relatie tot de corona-crisis en de maatregelen om deze tegen te gaan.
- De hogeschool informeert de medewerkers ook over de mogelijkheid de ervaren werkstress te bespreken met de bedrijfsarts. De medewerker kan hiervoor via de arbodienst een afspraak maken voor het preventief spreekuur van de bedrijfsarts.